

ΩΔΕΙΟ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το ρωμαϊκό ωδείο του Δίου ανήκει στο κτηριακό συγκρότημα των μεγάλων θερμών. Αν και οι μεγάλες θέρμες χρονολογούνται στα τέλη του 2ου αι. μ.Χ., η αρχιτεκτονική κατασκευή του ωδείου συνηγορεί σε μια πρωϊμότερη χρονολόγηση. Οι Ρωμαίοι για να κατασκευάσουν το κτήριο του ωδείου και ολόκληρο το συγκρότημα των θερμών κατεδάφισαν προϋπάρχοντα ελληνιστικά κτήρια και μέρος του ελληνιστικού τείχους της πόλης, το οποίο αυτή την εποχή ήταν ήδη σε αχρησία.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η ανασκαφή του ρωμαϊκού ωδείου άρχισε τον Σεπτέμβριο του 1977 και συνεχίστηκε στα επόμενα χρόνια. Οι ανασκαφές διενεργούνταν από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και υπό την αιγίδα της Αρχαιολογικής Εταιρείας, υπό την διεύθυνση του καθηγητή κ. Δημητρίου Παντερμαλή.

ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Το Ωδείο του Δίου είναι μια στεγασμένη αίθουσα συγκεντρώσεων (χωρητικότητας 400 περίπου θεατών), ορθογωνική εξωτερικά, με ημικυκλική διάταξη των καθισμάτων στο εσωτερικό, όπου πραγματοποιούνταν διάφορες εκδηλώσεις, όπως απαγγελία, μουσική, χορός, μικρές θεατρικές παραστάσεις, παντομίμα, διδασκαλία. Τόσο ο μικρός αριθμός θεατών του ρωμαϊκού ωδείου του Δίου, όσο και η άμεση σχέση με τις θέρμες υποδεικνύουν ότι η λειτουργία του είχε περισσότερη σχέση με διακεκριμένους κατοίκους και επισκέπτες του Δίου και λιγότερο με τους πιστούς, που συνέρρεαν μαζικά στις πανηγύρεις της ιερής πόλης των Μακεδόνων και παρακολουθούσαν τις παραστάσεις που δίνονταν στο μεγάλο ανοιχτό θέατρο.

Η πρόσβαση στον χώρο του Ωδείου γινόταν από πολλά σημεία. Ιδιαίτερα τονισμένη ήταν η είσοδος από την Αγορά. Γι' αυτόν που ερχόταν από την αγορά υπήρχε η δυνατότητα με δύο εξωτερικά κλιμακοστάσια να ανέβει στον περιμετρικό διάδρομο του κοίλου και από εκεί με μικρές ακτινωτές κλίμακες να οδηγηθεί στα καθίσματα. Επίσης υπήρχε η δυνατότητα περνώντας ένα πρόπυλο να οδηγηθεί στην είσοδο της δυτικής παρόδου μέσω ενός ευρύχωρου προθαλάμου, το οποίο οδηγούσε και στην αυλή των θερμών.

Η κατασκευή του κτηρίου του Ωδείου και ο τρόπος στήριξής του παρά την πολυπλοκότητα που φαίνεται να έχει με μια πρώτη ματιά είναι αρκετά απλός. Ένας εξωτερικός, πολύ ισχυρός τοίχος, ο οποίος δίνει την εξωτερική μορφή στο κτήριο, στήριζε την ξύλινη στέγη και παράλληλα έπαιζε τον ρόλο του τοίχου αντιστήριξης, στον οποίο μεταβιβάζονται οι πλευρικές ωθήσεις της ημικυκλικής κατασκευής του κοίλου. Η μεταβίβαση των ωθήσεων γινόταν μέσω αντηρίδων σε ακτινωτή διάταξη, το πάχος των οποίων ποικίλλει ανάλογα με το μήκος τους. Το κοίλο είναι κατασκευασμένο από δύο ισχυρούς ομόκεντρους ημικυκλικούς δακτυλίους. Οι δακτύλιοι αυτοί ενώνονται μεταξύ τους με τοίχους σε ακτινωτή διάταξη, επάνω στους οποίους στηρίζονται σφηνοειδείς καμάρες. Αυτές οι καμάρες δημιουργούσαν ένα κεκλιμένο επίπεδο, επάνω στο οποίο στηρίζονταν οι κτιστές βαθμίδες των καθισμάτων.

Οι εξωτερικοί ευθύγραμμοι τοίχοι εξαιτίας των πλευρικών ωθήσεων που δέχονται από τα δοκάρια της στέγης και από τις αντηρίδες του κοίλου έχουν πάχος το οποίο φθάνει τα 1.55 μ. Είναι κτισμένοι σε opus mixtum δηλαδή ασβεστόκτιστη αργολιθοδομή με ενίσχυση των γωνιών και των παραστάδων των ανοιγμάτων με σκέτη πλινθοδομή.

Από πλινθοδομή είναι κατασκευασμένοι οι δύο ημικυκλικοί δακτύλιοι του κοίλου και οι σφηνοειδείς καμάρες. Οι βαθμίδες των καθισμάτων είναι κατασκευασμένες από πλίνθους ίδιες με αυτές των τοίχων και σύμφωνα με τους ανασκαφείς έφεραν ξύλινη επένδυση. Στο κτήριο δεν έχουν σωθεί δάπεδα, εκτός από εκείνα της δυτικής παρόδου, τα οποία είναι κατασκευασμένα από πλίνθους όμοιες με αυτές των τοίχων. Στην ορχήστρα υπάρχει μόνο ένα στρώμα από αργούς λίθους και το ασβεστοκονίαμα στοιχειωδώς ισοπεδωμένο, το οποίο το βρίσκουμε στους υπόλοιπους χώρους του Ωδείου. Όμως το τελικό δάπεδο της ορχήστρας θα πρέπει να ήταν ξύλινο, όπως προκύπτει από τα ανασκαφικά στοιχεία.

Πέντε ιωνικές βάσεις κίωνων από λευκό μάρμαρο, οι τρεις από τις οποίες βρέθηκαν πεσμένες στην εξωτερική πλευρά του μεγάλου ημικυκλικού δακτυλίου του κοίλου μαρτυρούν την ύπαρξη εσωτερικής κιονοστοιχίας στην περίμετρο του κοίλου. Οι βάσεις αυτές καθώς και ένα ακέραιο και δύο τμήματα κιονοκράνων που ανήκουν σε αυτήν την κιονοστοιχία ταιριάζουν απόλυτα με τις βάσεις και τα κιονόκρανα του κτηρίου των θερμών.

Από την κιονοστοιχία του κοίλου δεν βρέθηκαν ακέραιοι κίονες. Έχουν σωθεί όμως θραύσματα κίωνων από πρασινωπό μάρμαρο, τα οποία ανήκουν σύμφωνα με τον κ. Γεώργιο Καραδέδο, Αρχιτέκτονα, Καθηγητή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, στην διακόσμηση του τοίχου της σκηνής. Ήταν τοποθετημένοι επάνω σε χαμηλό πόδιο του προσκηνίου και θα πρέπει να υποβάσταζαν αετώματα από τα οποία δεν έχει σωθεί κανένα στοιχείο, δημιουργώντας μαζί με τις θύρες του τοίχου της σκηνής ένα μόνιμο σκηνικό.

Από τη μελέτη των ανασκαφικών δεδομένων προκύπτει ότι το κτήριο καταστράφηκε από ισχυρό σεισμό, όπως δείχνουν μεγάλες ρωγμές στους τοίχους και ένα ρήγμα στη βορειοδυτική γωνία, που προκάλεσε καθιζήσεις σε ορισμένους τοίχους και δάπεδα. Την καταστροφή του σεισμού ολοκλήρωσε μια πυρκαγιά. Από τότε το μεγαλύτερο μέρος του ωδείου δεν ξαναχρησιμοποιήθηκε.

ΣΥΝΟΨΗ

Το ρωμαϊκό ωδείο του Δίου ανήκει στο κτηριακό συγκρότημα των μεγάλων θερμών. Πρόκειται για μια στεγασμένη αίθουσα συγκεντρώσεων (χωρητικότητας 400 περίπου θεατών), ορθογωνική εξωτερικά, με ημικυκλική διάταξη των καθισμάτων στο εσωτερικό, όπου πραγματοποιούνταν διάφορες εκδηλώσεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γενική

Γ. Καραδέδος, Το Ωδείο των Θερμών του Δίου, σε: *Οι αρχαιολόγοι μιλούν για την Περία, καλοκαίρι 1986*, ΝΕΛΕ Περίας 1990, 30 – 48.

Δ. Παντερμαλής, Η ανασκαφή του Δίου, *ΑΕΜΘ* 4, 1990 (1993), 187–194.

Δ. Παντερμαλής, Η ανασκαφή του Δίου κατά το 1993 και η χάλκινη διόπτρα, *ΑΕΜΘ* 7, 1993 (1997), 195 – 199.

Γ. Καραδέδος, Μετρολογικές παρατηρήσεις και γεωμετρικές χαράξεις στο Ωδείο των Μεγάλων Θερμών του Δίου, σε: *NAMATA. Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Δημήτριο Παντερμαλή*, Θεσσαλονίκη 2011, 411 – 421.

Γ. Καραδέδος, Το ρωμαϊκό ωδείο του Δίου, σε: *Αρχαία Θέατρα της Μακεδονίας*, Αθήνα 2012, 101 – 118.

Έρευνες Αρχαιολογικής Εταιρείας

- Δ. Παντερμαλής, Ανασκαφή Δίου, *ΠΑΕ* 1981 Α (1983), 62–66.
Δ. Παντερμαλής, Ανασκαφή Δίου, *ΠΑΕ* 1982 (1984), 66–68.
Δ. Παντερμαλής, Ανασκαφή Δίου, *ΠΑΕ* 1983 Α (1986), 55–57.
Δ. Παντερμαλής, Ανασκαφή Δίου, *ΠΑΕ* 1984 Α (1988), 71–74.

Έργον 1981, 29.

Έργον 1982, 25.

Έργον 1983, 34.

Έργον 1984, 33 – 35.

Έργον 1985, 27.

Ευαγγελία Γεωργίου